інноваційною діяльністю.

Інноваційна діяльність завжди пов"язана з необхідністю зміни соціального середовища. Люди опиняються перед необхідністю переоцінити свої вимоги до життя, змінити погляд на багато речей і на самих себе, прийняти нові міжособистісні та соціальні відносини.

Список використаних джерел

1. Демчук М. И. Системная методология инновационной деятельности: учеб. пособие. Минск : РИВШ, 2007. 304 с.
2. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики. Житомир, 2009. 564 с.
3. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика. М. : Издательский центр «Академия», 2010. 256 с.
4. М. Чепіль Педагогічні технології: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 224 с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

***Діхтяренко С.Ю.,* канд. психол. наук, доцент кафедри психології *Журавко Тетяна,* магістрант І курсу УДПУ ім. П. Тичини**

Анотація

У статті проаналізовано теоретичне підґрунтя духовного розвитку особистості в період здобуття майбутньої професії. Визначено основні підходи до психологічного клімату академічної групи як важливої передумови виховного впливу на особистість студента. Здійснено спроби активізації різноманітних форм і методів взаємодії зі студентами задля створення позитивного психологічного клімату в осередку групи.

Ключові слова

Психологічний клімат, академічна група, адаптація, студентська група, студент-першокурсник, куратор, лідер.

Abstract

In article author proved that the psychological climate is very important for the process of student"s education. The author has identified the main approaches to the interpretation of the psychological climate of academic groups. Attempts have been made to activate various forms and methods of interaction with students in order to create a positive psychological climate in the group.

Keywords

Psychological climate, academic group, adaptation, student group, freshman student, curator, leader.

Глибокі соціально-економічні та політичні зміни, що відбуваються протягом останніх років в Україні, привели до появи суттєвих змін в структурі особистості молодої людини, яка формується і розвивається в студентські роки.

Формування духовних цінностей особистості студента – це важливий напрямок вдосконалення психолого-педагогічного процесу

професійного навчання, який створює умови для того, щоб кожен фахівець мав активну життєву позицію.

Знання про рівень міжособистісних стосунків студентів групи, отримані за допомогою психодіагностики, допоможуть розібратися в багатьох проблемах і конфліктах, розглянути закономірності, які визначають, чи будуть такі взаємини в групі сприяти особистісному зростанню, продуктивності навчання, відкритості, самоздійсненню особистості студентів, чи вони приведуть до регресу в психічному розвитку і зумовлять утворення ряду захисних механізмів.

Сучасні завдання реформування освіти в Україні та підготовки сучасного педагога вимагають формування у них таких особистісних утворень, які б забезпечували високий рівень досягнень у професійній діяльності. Педагогічна спрямованість особистості майбутнього фахівця, досить сильно залежить від створення сприятливого психологічного клімату в студентській групі.

Як свідчать наукові дослідження та життєва практика, далеко не кожен зі студентів спроможний швидко і без особливих психологічних травм адаптуватися до нової соціальної ситуації, свого нового статусу, що позначається не лише на самопочутті студента, але й на якості засвоєння ним знань, взаєминах з однолітками, батьками та педагогами, на його поведінці, вчинках та особистісному становленні загалом.

Різні аспекти проблеми оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі були предметом вивчення як вітчизняних, так і зарубіжних вчених (Р. Бенедикт, Дж. Даллард, М. Мід, Н. Міллер, Р. Сірс, Т. Френч, та ін.).

Ціла низка досліджень присвячена дослідженню клімату у колективі студентів-першокурсників (І. Варвара, М. Левченко, О. Мороз, Г. Панченко, В. Семиченко та ін.).

Вчені С. Годник, М. Левченко наголошують на важливості дослідження даної проблеми, підкреслюючи при цьому, що прогрес оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі неможливо виключити ні з процесів соціалізації і виховання, ні з життя взагалі.

Науковці С. Годник, В. Клименко, Д. Колесов визначають деякі риси соціального статусу студента перших курсів вищого закладу освіти. Суттю такого статусу можна вважати оволодіння нормами і функціями майбутньої професійної діяльності. Відмінними рисами соціального статусу можуть бути:

- усвідомлення нової якості в своїй соціальній позиції, підвищене почуття власної гідності («я вже не школяр, студент»);
- прагнення закріпитися в цій новій для себе позиції;
- прагнення домогтися перших успіхів, які підтверджують нову, більш високу, позицію;
- інтерес і старанність у виконанні навчальної та іншої роботи в стінах вищого закладу освіти;
- різноманітність навчальних і позанавчальних інтересів. [3, с. 19-23].

На основі аналізу літератури і теоретичного осмислення проблеми, процес оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі не повинен бути простим пристосуванням особистості до нового середовища. А передбачає активний, усвідомлений характер її входження в нове середовище життєдіяльності. А тому змістовний, творчий характер адаптації може бути досягнутий тільки в результаті активної перетворюючої діяльності суб"єкта адаптації.

Здійснивши аналіз сучасних публікацій Р. Бенедикта, Дж. Далларда, М. Міда, Н. Міллера, Р. Сірса, Т. Френча та ін., ми з"ясували, що досить неоднозначно визначаються критерії виміру рівнів оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі, умови та психологічні механізми прискорення даного процесу на різних вікових етапах та у різних сферах життєдіяльності людини, недостатньо з"ясовані зовнішні та внутрішні чинники. Питання впливу індивідуально-психологічних та особистісних характеристик суб"єкта на особливості оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі розкриті поверхнево та недостатньо вивчені.

Мету статті вбачаємо в окресленні провідних передумов створення позитивного психологічного клімату в осередку академічної групи задля ефективного виховного впливу на духовну сферу особистості студента.

Виклад основного матеріалу. Особистість студента певною мірою складається в системі діалогових і міжособистісних стосунків у групі.

Навчання у вищому закладі освіти передбачає велике розумове та нервово-емоційне навантаження. В особливо складне становище потрапляють студенти-першокурсники, які після важких випускних екзаменів у школі та ще складніших вступних іспитів у вищий заклад освіти опиняються у незвичних соціальних умовах. Змінюється ритм роботи, відпочинку, сну, з"являються нові емоції та переживання. Досить часто вони призводять до фрустрації і розчарування. Як правило ці переживання залишаються невідомими викладачам і кураторам груп.

Сприятливий психологічний клімат у групі переживається кожним студентом як стан задоволення стосунками з однокурсниками та викладачами, який підвищує настрій, позитивно впливає на бажання вчитися і розвивати свої творчі навички.

Водночас недостатньо згуртовану групу важко націлити на вирішення будь-якого завдання. Несприятливий клімат індивідуально переживається як незадоволення взаємовідносинами в групі, умовами і змістом навчання. Це позначається на настрої людини, її відвідуванні занять загалом, байдужості щодо виховних заходів і громадської роботи. Тому під час аудиторних занять доцільно організувати їхнє емоційно привабливе спілкування через ситуації морального вибору, творчих рольових ігор, спільної діяльності тощо. Мають бути створені педагогічні умови розвитку творчої індивідуальності кожного члена студентського колективу [2, с. 138].

У процесі адаптації першокурсників у групі створюється не тільки

система взаємостосунків, але й мікрогрупи. У процесі становлення студентського колективу серед мікрогруп виділяється лідируюча. Саме спрямованість, згуртованість, моральні норми та система міжособистісних стосунків у ній створюють тенденції розвитку всієї групи, тому студенту-першокурснику будь-якого вищого закладу освіти доводиться проходити декілька важливих етапів адаптації.

На наш погляд, одним з найважливіших етапів, є знайомство та спілкування з новим колективом, де кожен є новою людиною.

Процес адаптації залежить від багатьох чинників, зокрема атмосфери в групі, психологічного клімату, ситуацій взаємодії з однокурсниками й педагогами, комфорту та безпеки під час занять тощо [1, с. 196]. У всіх членів нового студентського колективу є можливість проявити себе, завоювати авторитет і повагу одногрупників. Існує безліч різних критеріїв прояві особистості, зокрема поведінка, вчинки, стиль спілкування, творчі та професійні здібності. Досить вагома роль на першому етапі відводиться куратору, який допомагає студентам в адаптації до нових для них спеціальних умов, формуванні сприятливого клімату в групі. З такою метою необхідно проводити адаптаційні тренінги, екскурсії, бесіди. Такі форми роботи допоможуть зменшити показники тривожності студентів-першокурсників, з"являться перші ознаки здорових, успішних колективних груп [3, с. 19-23].

Наступним етапом адаптації студента є контакт із викладачем. Контакт з викладачем та студентом буває логічний, психологічний, моральний. У сфері вищої освіти переважає установка однакового підходу до всіх студентів – першокурсника необхідно навчити вчитися. Професійна адаптація в умовах вищого закладу освіти є процесом формування в студентів інтересу до обраної професії, наполегливість в опануванні повним обсягом знань, умінь, навичок із професії, методикою та логікою науки. Перша сесія в студента викликає стрес, тому що у випадку нескладання сесії, студент позбавляється стипендії та може бути відрахованим. Поступивши до вищого закладу освіти, студент зіштовхується з незвичним для нього розподілом пар. День може розпочинатися як з першої пари, так і з другої або третьої та тривати до вечора.

Досить важко доводиться тим студентам, які проживають у гуртожитку. Молода людина отримує повну свободу, але не правильно її розуміє. Свобода – це, у першу чергу, самостійність. Самому доводиться відповідати за вчинки, слова та дії. Адже всі ми різні, кожен створює свій власний клімат. Нова обстановка, новий колектив, нові вимоги, невміння розпоряджатися вільним часом, коштами, комунікативні проблеми призводять до виникнення психологічних проблем у навчанні, спілкуванні з однокурсниками та викладачами. Тому на це теж треба звертати велику увагу.

На процес адаптації впливає ряд факторів – це рівень попередньої підготовки молоді до вищого закладу освіти; об"єктивного уявлення

молоді про майбутню професійну діяльність; психологічний мікроклімат у найближчому оточенні студентства; взаємини, які складаються у студента з викладачами; самооцінка студента [4, с. 112].

Це складний процес, який являє собою не тільки пристосування особистості до нових умов вищого закладу освіти як до тимчасового специфічного середовища, скільки набуття особистісно нового соціального статусу – статусу студента.

Поняття соціального статусу нерозривно пов‟язане з виділення специфічних рис студентів, зокрема, студентів молодших курсів, що визначають соціальне положення і психологію цієї особливої групи.

Студенти-першокурсники, що відчували ще вчора увагу і опіку батьків та вчителів, в умовах вищого закладу освіти відчувають себе дискомфортно, нові умови діяльності їх у закладі – це якісно нова система відносин, де на перший план виступає необхідність самостійної регуляції своєї поведінки, наявність тих ступенів свободи в організації своїх занять і побуту, які ще не так давно були їм недоступні.

З точки зору структурних компонентів оптимізації соціально-психологічного клімату виділяють активаційний компонент, пов‟язаний із функціональними затратами і компенсацією факторів, що перешкоджають досягненню цілей. Когнітивний і емоційний компоненти, а також мотиваційно-вольові процеси, які забезпечують регуляцію. Всіх наступних компонентів [3, с. 20].

Існує думка, що процес оптимізації соціально-психологічного клімату виступає як єдність процесів акомодації (засвоєння правил середовища, уподібнення їй) і асиміляції (уподібнення собі, перетворення середовища), тобто як двосторонній процес і результат зустрічної активності суб‟єкта і соціального середовища.

Для розуміння сутності процесу оптимізації соціально-психологічного клімату є важливим питання про співвідношення соціальної адаптації та соціалізації. На думку Дж. Мідта, соціалізація являє собою засвоєння індивідом соціального досвіду певної системи знань, норм, цінностей, що дозволяють йому функціонувати.

Слід зазначити, що проблема першокурсників полягає не тільки в тому, щоб сприйняти і зрозуміти нову для них систему, а й у тому, щоб прийняти її на емоційно-особистісному рівні, знайти в ній особистісні сенси. Актуалізація потенційної загрози, яку породжує неадаптивність до нових умов життєдіяльності, може виявитися у відсутності орієнтації в соціально-психологічному просторі навчального закладу, що зумовлює певну ізольованість, негативно позначається на самооцінці особистості, на процесі міжособистісного спілкування в групі.

Адаптивність – інтегративна властивість, яка характеризує ступінь психологічної адаптації особистості і визначається відповідністю, відносною невідповідністю або крайнім ступенем невідповідності і відсутністю можливості адаптації між цілями, устремлінням індивіда і досягнутими результатами [4, с. 160].

Успішній адаптації сприяє наявність в академічній групі позитивного соціально-психологічний настрій, який відтворюють ефективний процес навчальної діяльності.

Будь-який соціально-психологічний клімат, в тому числі й студентської групи, перебуває під впливом соціально-психологічного клімату в оцінці, умов життєдіяльності колективу, особливостей суспільної думки, психологічного зараження, наслідування, групової динаміки особливостей міжособистісного спілкування.

Позитивними ознаками соціально-психологічного клімату в групі є: наявність позитивної перспективи для групи та для кожного її індивіда; довіра та висока вимогливість один до одного; ділова критика; вільне висловлювання власної думки; відсутність тиску у групі, так і ззовні; задоволеність від належності до групи та від процесу спілкування [4, с. 150].

Позитивний соціально-психологічний клімат у студентській групі сприяє задоволенню у студентів потреби у спілкуванні, розкриттю їхніх індивідуальних рис, позитивному ставленню до навчання.

Важливим чинником дезадаптивності, що може сприяти виникненню кризи, є адаптація до умов нової субкультури. Особливо гострою є ця проблема для тих студентів, які навчаються далеко від культурного середовища, в якому вони виросли та сформували свою особистість. Соціальна психологія для цього використовує термін «культурний шок», коли людина, не будучи підготовленою до культурного середовища, потрапляє до нього. Цей термін був уведений К. Обертом, який виходив із того, що входження в нову культуру може призвести до дезорієнтації індивіда, яка проявляється в шести аспектах:

- напруження внаслідок зусиль, які необхідні у процесі психологічної адаптації: симптоми – роздратованість, безсоння, психосоматичні розлади. Цей аспект культурного шоку називають також «культурною втомою»;
- почуття втрати друзів, статусу внаслідок відірваності від звичного оточення; відчуття деривації у новому середовищі;
- почуття відкинутості, що часто відповідає дійсності через ворожість оточуючих;
- плутанина в рольових очікуваннях, ціннісних орієнтаціях і власній егоїстичності;
- здивування, тривога, дискомфорт, обурення або відраза «моральна тривога» – при усвідомленні різниці між культурами;
- початок безсилля від неможливості ефективно взаємодіяти зі своїм новим оточенням [4, с. 165].

Таким чином, успішна адаптація першокурсників до життя та навчання у вищому закладі освіти є підґрунтям подальшого розвитку кожного студента як особистості та майбутнього фахівця.

Отже, соціально-психологічний клімат в колективі – це своєрідна інтегральна форма суб"єктної активності, яка є результатом виходу

суб"єкта за межі об"єктивних вимог діяльності. В ній тісно переплетені і являють динамічну єдність як власний життєвий досвід студента-першокурсника, так і його творчий потенціал. Особлива роль в процесі соціально-психологічно клімату в колективі студентів-першокурсників належить як його адаптивним властивостям, вмінню сприймати й аналізувати ситуацію навчання та життєдіяльності, так і бажанню, готовності, вмінню реалізувати свої задуми в конкретній практичній діяльності.

Список використаних джерел

1. Гуров С. Ю. Теоретичний аналіз різних типологій і класифікацій студентів для реалізації програм із формування духовно-моральних цінностей майбутніх фахівців. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. № 1 (14). Мелітопіль: Видавництво МДПУ імені Б. Хмельницького, 2015. С. 192-199.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. Київ: ТОВ «Філ-студія», 2006. С. 135-140.
3. Романовська Д. Формування позитивного психологічного мікроклімату класних та педагогічних колективів. Психолог. 2012. № 21. С. 19-23.
4. Шулдик Г. О., Шулдик А. В. Становлення особистості студента: психологічний аспект: навчальний посібник. Умань: ФОП Жовтень, 2014. 102-169 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Дубовик В.В., **викладач кафедри вищої математики та методики навчання математики** ***Рахматуллаєва Джаркин,*** **студентка ІІ курсу** ***Ішмурадова Марзія,*** **студентка ІІ курсу** ***Ішмурадова Огулніяз,*** **студентка ІІ курсу УДПУ ім. П. Тичини**

Анотація

В статті висвітлено можливості використання інформаційно -комунікаційних технологій (ІКТ) педагогами в навчально-виховному процесі. Розглянуто основні види педагогічного програмного забезпечення та їх методичне призначенн я. Описано різноманіття форм реалізації ІКТ, які обумовлені як специфікою навчальних предметів, так і можливостями сучасних комп'ютерних технологій. Розглянуто переваги та недоліки використання ІКТ в навчальному процесі.

Ключові слова

Інформаційно-комунікаційні технології, процес навчання, електронний освітній ресурс, засоби навчання.